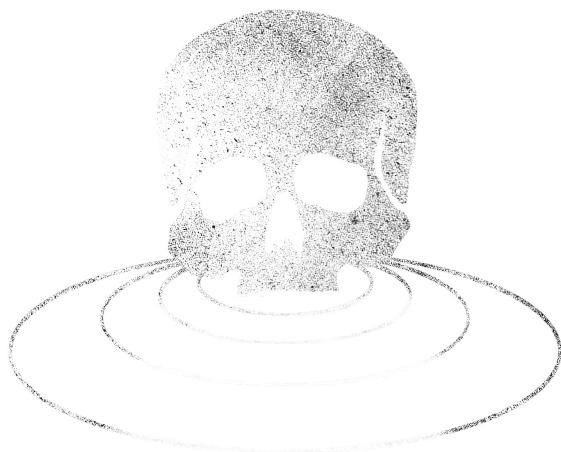

Ljudmila Petrusovszkaja

RÉMTÖRTÉNETEK

Fordította:
Goretity József

Moszkva, ASZT – Szentpétervár, Asztrel-SzPb, 2011

A KELETI SZLÁVOK DALAI

szokolnyikiban történt

ÉLT MOSZKVÁBAN a háború elején egy asszony. A férje repülő volt, és az asszony nem különösebben szerette, de azért nem éltek rosszul. Amikor kitört a háború, a férjet Moszkva alá helyezték szolgálatra, ez a Lida pedig kijárt hozzá a reptérre. Egyszer, amikor kiérkezett, azt mondták neki, hogy a férje gépét az előző napon nem messze a reptértől lelőtték, és másnap lesz a temetése.

Lida ott volt a temetésen, látta a három lezárt koporsót, aztán hazament a moszkvai szobájába, ahol is várta egy behívó tankcsapdák ásására. Onnan csak az ősz elején tért vissza, és időnként arra lett figyelmes, hogy egy roppant különös külsejű fiatalember jár utána – sovány, sápadt és elgyötört. Találkozott vele az utcán, a boltban, ahol jegyre vásárolt, vagy útközben a munkahelyére menet. Egyik este becsöngettek hozzá, Lida pedig ajtót nyitott. Az ajtóban ez a bizonyos ember állt, és azt mondta: „Lida, te tényleg nem ismersz meg? Hiszen

a férjed vagyok!” Kiderült, hogy egyáltalán nem temették el, csak földet hantoltak el, őt a légáram egy fára vetette, és úgy döntött, nem megy vissza többé a frontra. Hogy hogyan élt ez alatt a jó két hónap alatt, Lida nem akarta kérdezni, a férje pedig azt mondta, hogy minden levetett holmiját az erdőben hagyta, és egy elhagyatott házikóban civil ruhát szerzett magának.

Így éldegéltek tovább. Lida nagyon félt, hogy a szomszédok meg ne tudják, de minden a kezükre játszott, azokban a hónapokban majdnem mindenkit evakuáltak Moszkvából. Egy alkalommal Lida férje azt mondta, hogy közeleg a tél, el kell menniük elásni az egyenruhát, amit a bokrok között hagyott, mert még megtalálja valaki.

Lida fogta a házmesternő rövid nyelvű ásóját, azzal elindultak. Vilamoson kellett menniük a Szokolnyiki kerületig, aztán még sokáig az erdőben, egy patakocska mellett. Senki sem állította meg őket, és végül estére kelve kijutottak egy széles mezőre, amelynek a szélén hatalmas bombatölcsér tátongott. Már sötétedett. A férj azt mondta Lidának, hogy neki nincs semmi ereje, ezt a tölcsért viszont be kell temetni, mert emlékszik rá, hogy az egyenruhát ebbe dobta bele. Lida belepillantott, és valóban látta, hogy az alján mintha egy repülő overall heverne. Elkezdett fönről földet dobálni rá, a férje pedig igencsak sürgette, mert már egészen besötétedett. Az asszony három óra alatt félig-meddig betemette a tölcsért, és ekkor észrevette, hogy a férje nincs sehol. Lida megijedt, keresni kezdte, futkosott összevissza, majdnem beleesett a tölcsérbe, és ekkor meglátta, hogy a tölcsér mélyén moco rog az overall. Lida futásnak eredt. Az erdőben koromsötét volt, de Lida azért virradatkor kijutott a villamoshoz, hazament, és lefeküdt aludni.

És álmában megjelent a férje, és azt mondta: „Köszönöm, hogy eltemettél!”

a kéz

A HÁBORÚ IDEJÉN az egyik ezredesnek levelet küldött a felesége, hogy nagyon vágyik rá, és kéri, hogy jöjjön haza hozzá, mert fél, hogy meghal, mielőtt láthatná. Az ezredes intézni kezdte a szabadságát, és mivel épp akkor kapott kitüntetését, három napra elengedték. Repülővel érkezett, de a megérkezése előtt egy órával a felesége meghalt. Elsiratta és eltemette az asszonyt, aztán vonattal vissza is indult, amikor egyszer csak észrevette, hogy elveszítette a pártkönyvét. Feltúrta az összes holmiját, visszament arra az állomásra, ahonnan elindult, mindezt nagy nehézségek árán, de sehol sem találta, és végül hazament. Otthon elaludt, éjszaka pedig megjelent neki a felesége, aki azt mondta, a pártkönyv a koporsójában van, bal felől, akkor esett ki, amikor az ezredes megcsókolta őt. Azt is mondta még az asszony az ezredesnek, hogy ne emelje fel az arcáról a halotti leplet.

Az ezredes úgy is tett, ahogy a felesége mondta: kiásta a koporsót,

felnyitotta, megtalálta az asszony vállánál a pártkönyvet, de nem bírta túrtóztatni magát, és felhajtotta az asszony arcáról a leplet. Az asszony úgy feküdt ott, mintha élne, csak a bal orcáján volt egy kukac. Az ezredes lesöpörte a kukacot, visszahajtotta a leplet, és újra elásta a koporsót.

Az ezredesnek most már tényleg nagyon kevés ideje maradt, úgyhogy kiment a reptérre. Megfelelő gépet nem talált, ekkor azonban váratlanul félrehívta egy pilóta, akin összeégett overall volt, és azt mondta neki, hogy éppen arrafelé tart, ahová az ezredesnek is mennie kell, úgyhogy elviszi. Az ezredes elcsodálkozott, vajon honnan tudja a pilóta, hová kell neki mennie, és ekkor hirtelen meglátta, hogy ez ugyanaz a pilóta, aki hazafelé is hozta.

– Mi történt magával? – kérdezte az ezredes.

– Összetörtem magam egy kicsit – válaszolta a pilóta. – A visszaúton. De semmi gond. Elviszem magát, tudom, hová igyekszik, nekem meg útba esik.

Éjszaka repültek, az ezredes a gép hosszában elnyúló fém padon ült, és azon csodálkozott, hogyan tud ez a gép egyáltalán repülni. Belülről a repülő jól meg volt vetemedve, mindenfelől cafatok lógtak belőle, a lába alatt valami összeégett rönk görgedezett, égett hússzag terjengett. Nagyon hamar megérkeztek, és a pilóta azt mondta, pont oda, ahová kell. „Mitől került a repülője ilyen állapotba?” – érdeklődött az ezredes, a pilóta pedig azt válaszolta, hogy mindig a másodpilóta takarította, ő viszont épp most égett meg. És azzal el is kezdte kiráncigálni a gépből az összeégett rönköt, e szavak kíséretében: „Ez itt a másodpilótám.”

A repülőgép egy mezőn állt meg, körötte sebesültek bolyongtak. Minden oldalról erdő vette őket körül, a távolban tábor tűz égett,

a kilótt kocsik és ágyúk között emberek üldögéltek és heverésztek, volt, aki állt, volt, aki járkált közöttük.

– Hová hoztál engem, te gazember?! – kiáltotta az ezredes. – Vagy tán ez az én repterem?

– Most már ez a maga helye – felelte a pilóta. – Ahonnan elvittem, oda is hoztam vissza.

Az ezredes felfogta, hogy körötte ez az ezrede, amelyet tönkreverték, és átkozni kezdett mindent a világon, többek között a pilótát is, aki egyre csak azzal a rönkkel veszkődött, amelyet a másodpilótájának mondott, és kérlelte, hogy álljon fel, és induljon el.

– Hát jó, akkor kezdjük el az evakuálást – mondta az ezredes –, először a stáb papírjait, az ezredzászlót és különösen a súlyos sebesülteket.

– A repülő nem megy többé sehová – jegyezte meg a pilóta.

Az ezredes előrántotta a pisztolyát, és azt mondta, parancsmegtagadásért helyben agyonlövi. De a pilóta csak füttyörészett, és a rönköt hol az egyik, hol a másik végével állítgatta a földre, miközben azt mondogatta: „Na, gyerünk már!”

Az ezredes rálőtt, de úgy látszik, nem találta el, mert a pilóta egyre csak tovább motyogta, hogy „gyerünk már, gyerünk már”, mindeközben pedig autók zúgása hangzott fel, és a mezőre kigördült egy sor német teherkocsi, katonákkal.

Az ezredes egy kis bucka mögé a fűbe lapult, a kocsik egyre csak jöttek, jöttek, de nem követte őket sem lövés, sem parancskiáltás, sem a motorok leállítása. Tíz perc alatt elvonultak, az ezredes felemelte a fejét – a pilóta továbbra is az összeégett rönkkel veszkődött, a távolban pedig, a tábornúznél ugyanúgy üldögéltek, heverésztek és mászkáltak az emberek. Az ezredes felállt, és a tábornúz felé indult.

Senkit nem ismert fel a körötte lévők közül, ez egyáltalán nem az ő ezrede volt, akadt köztük lövész is, tüzér is, csak az isten tudja, ki nem még, mindannyian szakadt egyenruhában, nyílt sebekkel a karjukon, lábukon, hasukon, csak az arca volt tiszta mindegyiküknek. Az emberek halkán beszélgettek. Közvetlenül a tűz mellett, háttal az ezredesnek egy asszony ült, sötét színű civil ruhában, a fején kendővel.

– Jelentést kérek a helyzetről a rangidőstől – szólalt meg az ezredes.

Meg se mozdult senki, még arra sem vetettek ügyet, hogy az ezredes lövöldözni kezdett, viszont amikor a pilóta a tábortűzhöz görgette az összeégett rönköt, mindenki segített neki a tűzre vetni ezt a „másodpilótát”, ahogyan a pilóta nevezte, és ezzel el is oltották a lángokat. Koromsötét lett.

Az ezredes egész testében reszketett a hidegtől, és káromkodni kezdett, hogy most már végképp nem lehet itt megmelegedni, egy ekkora rönktől nem fog fellobbanni a tűz.

És ekkor az asszony, anélkül, hogy hátrafordult volna, azt mondta:

– Minek néztél az arcomba, minek emelted fel a leplet, most le fog száradni a karod.

A felesége hangja volt.

Az ezredes eszméletét veszítette, és amikor magához tért, meglátta, hogy egy hadikórházban fekszik. Elmesélték neki, hogy a temetőben találtak rá, a felesége sírjánál, és a karja, amelyiken rajta feküdt, súlyos sérülést szenvedett, és lehetséges, hogy le fog száradni.

anyai üdvözet

EGY FIATALEMBER, OLEG apa és anya nélkül maradt, amikor az édesanyja meghalt. Csak egy nővére maradt, az apja pedig, aki bár élt még, de ahogyan később kiderült, nem volt Oleg apja. Az apja olyan valaki volt, akivel az anyja akkor találkozott, amikor már férjhez ment. Oleg erről akkor szerzett tudomást, amikor az elhunyt anyja papírjait kezdte válogatni, abban a reményben, hogy többet megtud róla. Ekkor akadt rá egy dokumentumra, mégpedig egy levélre, amelyben egy ismeretlen azt írta, hogy neki családja van, és nincs joga elhagyni a két gyermekét egy ki tudja, kitől való másikért. A levélen dátum is szerepelt. Úgy látszik, az anyja nem sokkal a szülés előtt el akarta hagyni a férjét, és hozzámenni valaki máshoz, vagyis hogy tényleg úgy volt minden, ahogyan egyszer Oleg nővére egy beszélgetéskor utalt rá, bosszúállóan és rosszindulatúan. A fiatalember, miután megtalálta a levelet, mechanikusan tovább válogatott a papírok között, és

ráakadt egy fekete borítékra, fényképekkel teli, amelyeken az anyja szerepelt a vetkőzés különféle stádiumaiban, közöttük meztelenül is. Mindezt úgy fényképezték, mintha színházban lenne, az anyja még meztelenül is a feje fölött tartott egy hosszú sálat, úgyhogy ez nagy csapást jelentett a fiatalember számára. A rokonoktól hallotta, hogy az anyja fiatal korában híres szépség volt, a fényképeken azonban már egy harmincöt éves nő szerepelt, karcsú, de nem különösebben szép, egyszerűen csak jól tartotta magát.

E csapást követően a fiatalember – tizenhat éves volt ekkor – abbahagyta az iskolát, abbahagyott mindent, és két évig, egészen a katonaságig nem csinált semmit, nem hallgatott senkire, azt ette, amit a hűtőben talált, elment hazulról, amikor az apja meg a nővére hazaért, és akkor keveredett haza, amikor azok már aludtak. Teljesen kimerült, az apja pedig az összeköttetéseivel elérte, hogy megvizsgálja egy munka-egészségügyi bizottság, és skizofréniára hivatkozva nyugdíjat adjon neki, de az utolsó pillanatban, közvetlenül a bizottsági vizsgálat előtti éjszakán az apja az ágyában meghalt, úgyhogy minden kútba esett. A nővére gyorsan elcserélte a lakást, otthagya egyedül a szobájában a fiút, aki viszont hamarosan bevonult katonának.

A seregben fontos esemény történt vele: más katonákkal együtt kiállították egy hegyi ösvényre, egy hágóra, ahol egy szökött fegyenc átkelésére számítottak. Ez a fegyenc már vagy egy hónapja mászkált szabadon, útközben megölt öt embert, köztük egy lányt is, és most az egyetlen olyan hágó felé közeledett, amelyen át a Nagy Földre, vagyis az ország európai részébe vezetett az út. Az információk szerint a sittes felbukkanása későbbre volt várható, a kelepécét azonban jóval hamarabb, három nappal korábban felállították – ki tudja, milyen járműre tehetett szert a szökevény. A kelepce Olegből, a szakasz-

vezetőjéből meg még három katonából állt, egy hatalmas szikla mögött kuksoltak, fegyverüket a köre támasztva. Sorban váltották egymást, és éppen Oleg örködése idején az ösvényen felbukkant a férfi, akinek a fényképét korábban megmutatták nekik. És Oleg nem bírta türtőztetni magát, és rálőtt, pedig aztán kiderült, hogy ez valaki más volt, egy szabad telepes, aki már leülte a maga idejét, és aki most, igaz, illegálisan, de szintén Oroszország felé, haza igyekezett. Az igazi bűnözőt egy szomszédos hágón kapták el. Oleggel tisztességesen jártak el, ideiglenesen beszámíthatatlannak ismerték el, kórházba fektették, aztán végleg le is szerelték mint katonai szolgálatra alkalmatlant, és így olcsón megúsza, mert a telepes felesége, azt beszélük, kutatni kezdett a hülye katona után, aki megölte a férjét, pedig az csak néhány lépésnyire hagyta el a települése határát – a hágó ugyanis egyúttal a körzethatár is volt.

Oleg hazatért. Szinte teljesen megkopaszodott, egyik foga a másik után hullott ki, ennie nem volt mit, csinálnia szintén nem, azon kívül, hogy minden képzettség nélkül elmenjen valahová dolgozni. De váratlanul felbukkant nála a nővére, mindent a kezébe vett, beíratta Oleget egy technikumba, kitakarította a szobáját, vitt neki ennivalót meg pénzt, annak ellenére, hogy nem volt az édes nővére és sohasem szerette. Egyik este, amikor már elmenni készült, mintegy csak mellékesen megjegyezte:

– Hidd el, hogy annak idején anyákkal kapcsolatban azt csak úgy mondtam, csupán apánk gyanakodott rá, mert nehéz természetű ember volt, és bárkit az örületbe tudott kergetni.

Azzal elment.

Nővére távozása után Oleg kinyitotta a bőröndöt, elkezdett kutakodni a papírok között, ahol a levél is volt, de csak egy borítékot talált,

amelyben az anyja temetéséről készült fénykép volt. Abban a fekete borítékban pedig, amelyikben Oleg a vetkőző anyja fényképeit gondolta megtalálni, csak egy fekete papír lapult, amely régi volt és foszlott, úgyhogy amikor Oleg megpróbálta kivenni, azonnal szétporladt.

Oleg elkezdte átnézegetni a papírokat, és mindegyiken az anyjának az apjához írott leveleit olvasta, amelyekben a szerelemről, a hűségről, Olegről esett szó, meg arról, hogy a fiú mennyire hasonlít az apjára. Oleg átbögte az egész estét, akaratlanul is folytak a könnyei, másnap reggel pedig várta a nővérét, hogy elmesélhesse neki, hogyan ment el az esze tizenhat éves korában, és látta azt, ami nem is volt, és emiatt még embert is ölt, azt, aki egyáltalán nem hasonlított arra a fényképre, amely alapján fel kellett volna ismernie.

De hiába várta a nővérét, úgy látszik, az asszony megfélemedezett róla, úgyhogy ő is hamar elfeledkezett a nővéréről, mert lefoglalta a saját élete. Befejezte a technikumot, aztán a főiskolát, megnősült, gyerekei születtek.

Mindehhez fekete szemű volt, és a felesége is fekete szemű, barna nő, de mindkét fiuk szőke és kékszemű lett – kiköpött az anyja, a gyerekek nagymamája.

Egyszer a felesége váratlanul azt javasolta, menjenek ki Oleg anyjának sírjához. Csak nehezen találták meg a sírt, az ó temetőben rettenetes sűrűn sorakoztak egymás mellett a sírok, és az anyjára valahogy odakerült egy másik, egy kisebb síremlék is.

– Valószínűleg apámé – mondta Oleg, aki nem volt ott az apja temetésén.

– Nem, olvasd csak el, ez a nővéredé – válaszolta a felesége.

Oleg összerezsent, hogy ennyire el tudott feledkezni a nővéréről, lehajolt a sírkőhöz, és elolvasta a feliratot. Valóban a nővére volt.

– Csak a halála dátuma nem stimmel – mondta –, a nővérem ennél a halálozási dátumnál jóval később járt még nálam, miután visszajöttem a seregből. Hiszen meséltem neked, ő állított talpra, szó szerint visszaadta az életemet. Fial voltam még, és ostobaságok miatt majd' az eszemet vesztettem.

– Ilyesmi nem szokott előfordulni, nem szokták elérni a dátumot – felelte a felesége. – Te keversz össze valamit. Melyik évben jöttél haza a seregből?

És vitatkozni kezdtek a sírnál, amely elhagyatott volt, benőtte a gaz és a poros fű, amely a nyár folyamán alaposan megnőtt, egészen a térdükig ért, amíg ki nem tépkedték.

tartalom

A KELETI SZLÁVOK DALAI

<i>szkolnyikiban történt</i>	9
<i>a kéz</i>	11
<i>anyai üdvözlés</i>	15
<i>az új kerület</i>	20
<i>a feleség</i>	26
<i>egy kis házban</i>	31
<i>a bosszú</i>	35
<i>a fekete pudli</i>	40

ALLEGÓRIÁK

<i>higiéniá</i>	47
<i>az új lélek</i>	59
<i>új robinsonok</i>	65
<i>a csoda</i>	80

REKVIEMEK

<i>poszeidón isten</i>	101
<i>a szökőkutas ház</i>	105
<i>az élet árnyoldala</i>	115
<i>a két birodalom</i>	121
<i>a házban van valaki</i>	130

MESÉK

<i>az apa</i>	145
<i>káposztamama</i>	153
<i>szúnyog nyina</i>	161
<i>marilena titka</i>	166
<i>a falon túl</i>	183
<i>az öreg szerzetes végakarata</i>	195
<i>a fekete kabát</i>	210